

Ammattikorkeakoulut ja Rinteen hallitus: Odotettavissa lisää rahaa ja koulutusvastuuta

Tässä Osviitta-pikaraportissa tarkastellaan ammattikorkeakoulujen asemaa Rinteen tulevassa hallituksessa. Lähteinä analyysissa on käytetty kansliapäällikkö Anita Lehikoisen puheenvuoroa Kuopion amk-päivillä 8.5.2019, amk-päivillä eri tahojen kanssa käymiäni keskusteluja, [puolueiden vastauksia hallitustunnustelijalle](#) sekä Opetushallituksen vetämän [Osaamisen ennakointifoorumin 4.4.2019 tulosseminaarin aineistoja](#), siellä pidettyjä esityksiä sekä niiden pohjalta käytyjä keskusteluja.

Koulutusmyönteinen hallitus?

Suomen hallitus kootaan hyvin todennäköisesti viisikon SDP, keskusta, vihreät, vasemmistoliitto sekä RKP pohjalta. Näistä keskustaa lukuun ottamatta kaikki puolueet ovat Sipilän hallituskauden aikana arvostelleet voimakkaasti koulutukseen tehtyjä leikkauksia. Koulutusleikkaukset ovat olleet varsinkin vihreillä hallitusta kohtaan esitetyn kritiikin tärkein keihäänkärki. Koska aihetta on pidetty paljon esillä, on selvää, että hallituksen tulee ainakin jollain tavalla lunastaa lupauksensa ja helpottaa koulutussektorin asemaa.

Sipilän hallituksen koulutusleikkauksia koskevan kritiikin ja median huomion voimakas keskittyminen yliopistojen ja ammattikoulujen rahoituksen leikkaamiseen tekee ammattikorkeakoulujen tilanteesta kuitenkin hieman epävarman. Poliittinen hinta ammattikorkeakoulun rahoituksen kasvattamisen laiminlyönnistä on pienempi kuin näiden muiden sektoreiden tapauksessa. Lisäksi varsinkin SDP on retoriikassaan keskittynyt ammattikouluihin ja oppivelvollisuuden pidentämiseen. Pääfokus koulutuksessa näyttää olevan muualla kuin ammattikorkeakouluissa.

Rahaa ei tule riittämään kaikille. Hallitusneuvotteluiden ensimmäisessä vaiheessa kootaan esitykset toimenpiteistä ja menolisäyksistä. Toisessa vaiheessa päätetään menokehyksestä, jolloin esitetyt menolisäykset aletaan karsia. On hyvin todennäköistä, että korkeakouluille esitetään ensi vaiheessa sekä yliopistoindeksin jäädytyksen lopettamista että 1 % - 4 % perusrahoituksen nostoa. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta tämän noston tulee kuitenkin selvitä kolmesta kilpailusta: OKM vs. muut hallinnonalat, korkeakoulutus vs. muut koulutusasteet ja ammattikorkeakoulutus vs. yliopistot.

Viime kädessä Rinteen hallituksen koulutusmyönteisyys mitataan sillä, miten se jakaa budjettikehysten niukkuutta eri vaalilupausten kesken. Eläkeläisille tehdyt lupaukset kilpailevat samalla viivalla muiden kanssa, samoin hävittäjähankinnat. Valtiovarainministeriö tulee joka tapauksessa esittämään suurta roolia neuvotteluissa eikä se välttämättä hyväksy käytettyä retoriikkaa "tulevaisuusinvestoinneista". Pahin skenaariorio on se, missä korkeakoulutuksen lisärahoitus saa punakynästä, mutta asia selitetään parhain päin "kasvavana panostuksena korkeakoulutukseen nyt kun yliopistoindeksi palautetaan". Ja tämä tilanteessa, missä korkeakoulujen vastuut kasvavat. Tämä ei kuitenkaan ole todennäköistä. Juuri nyt näyttää siltä, että ammattikorkeakoulut olisivat saamassa takaisin indeksikorotukset vuodesta 2020 lähtien sekä 1 % - 2 % ta-sokorotuksen perusrahoitukseensa todennäköisesti vuodesta 2021, mahdollisesti jo 2020, alkaen.

OKM tukeutuu Osaamisen ennakointifoorumin työn tuloksiin

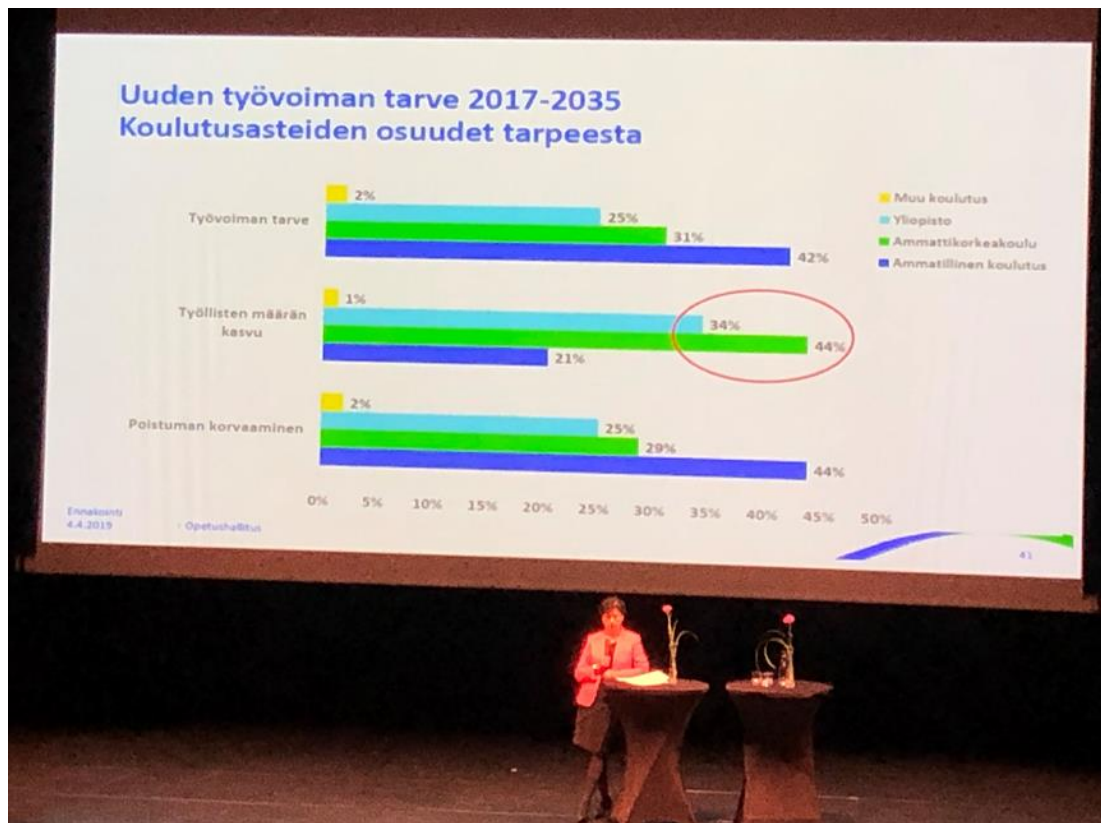
OKM:n edustajan puheenvuoro (ks. Kuva 1) amk-päivillä on aina mielenkiintoinen. Nyt tämä puheenvuoro oli erityisen tärkeä, sillä se käsitteli ammattikorkeakouluja tulevan uuden hallituskauden aikana ja uuden hallituksen pohja tiedotettiin medialle puheen aikana. Käytännössä Lehikoinen kertoi yleisölle, mitä ministeriö tulee esittämään uuden hallituksen ohjelmaan. Nämä esitykset perustuvat Visio 2030 -työn tuloksiin sekä Osaamisen ennakointifoorumin tekemiin suosituksiin. Lehikoisen esittämien toimenpiteiden takana on

erittäin laaja valmistelu ja virkamiestyö ja niillä on laaja poliittinen tuki. Puolueiden ohjelmissa on hyvin vähän sellaisia tekijöitä, mitkä olisivat ministeriön esittämien toimenpiteiden vastaisia.

Lehikoisen esityksen merkittävimmät kohdat:

1. Lisätään tutkintoon johtavan koulutuksen sisäänottoa korkeakouluissa vuosina 2020-2023, jolloin aloittajien määrä nousee keskimäärin 5 000 / vuosi.
2. Vahvistetaan toisen asteen jatko-opintovalmiuksia etenkin ammatillisella puolella siten, että 60 %:lla toiselta asteelta valmistuneista on hyvät korkeakouluvalmiudet.
3. Lisätään kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden houkuttelua Suomeen opiskelemaan ja heidän jäämistänsä Suomeen töihin valmistumisen jälkeen (mm. kansallinen apurahaohjelma).
4. Koulutuskysyntä (vetovoima) ja työmarkkinakysyntä (työllistyminen) ovat keskeisimpiä tekijöitä, kun mietitään uuden sopimuskauden korkeakoulukohtaisia tutkintokiintiöitä.

Näistä kohdista ensiksi mainittu on ammattikorkeakoulujen toiminnan ja rahoituksen kannalta merkittävin. Luku perustuu suoraan opetusneuvos Ilpo Hanhijoen Osaamistarpeiden ennakointifoorumin tulosseminaarissa 4.4.2019 pitämään tulevaisuuden koulutustarpeita koskevaan [esitykseen](#) (ks. tarkemmin seuraava luku raportissa). Ammattikorkeakoulujen tutkintokiintiöt ovat siis todennäköisesti nousemassa hieman enemmän kuin se 1 000 tutkintoa, mitä Viivain Oy ennusti vuodenvaihteen analyysissään. On viitteitä, että lisäys painottuisi hieman enemmän yliopistopuolelle, mutta tällöinkin ammattikorkeakoulujen osuus voisi olla 1 500 – 2 000 tutkintoa, hieman riippuen siitä, lasketaanko aloittajat valmistuneiksi 1:1 periaatteella vai ei.

Kuva 1: Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen amk-päivillä 8.5.2019.

Toinen kohta liittyy suoraan ensimmäiseen: jotta korkeakouluihin saataisiin vuosittain 5 000 uutta aloittajaa, tulee entistä useammalla toiselta asteelta valmistuneilla olla tähän riittävät valmiudet. Ja tämä koskee ennen kaikkea ammatillista puolta. Asiaan liittyviin aloitteisiin ja hankkeisiin saa siis varmasti hyvin strategiarahoitusta. Ammattikoulujen opintopolku ammattikorkeakouluihin voisi olla erittäin hyvä tapa lisätä sisäänottoa etenkin heikosta vetovoimasta kärsivillä ammattikorkeakouluilla ja tekniikan koulutusallalla.

Kansainvälisiin opiskelijoihin panostaminen liittyy myös osin tähän 5 000 aloittajan tavoitteeseen. Uusi tieto oli avaus kansallisesta apurahahajelmasta. Neljäs kohta tuli esille yleisökysymyksen vastauksessa. OKM siis tarkastelee tutkintokiintiöiden uusjaossa erityisen tarkasti vetovoimaa sekä työllistymistä. Tämä on tärkeä tieto ammattikorkeakouluille, jotka valmistautuvat syksyllä ministeriön kanssa käytäviin neuvotteluihin.

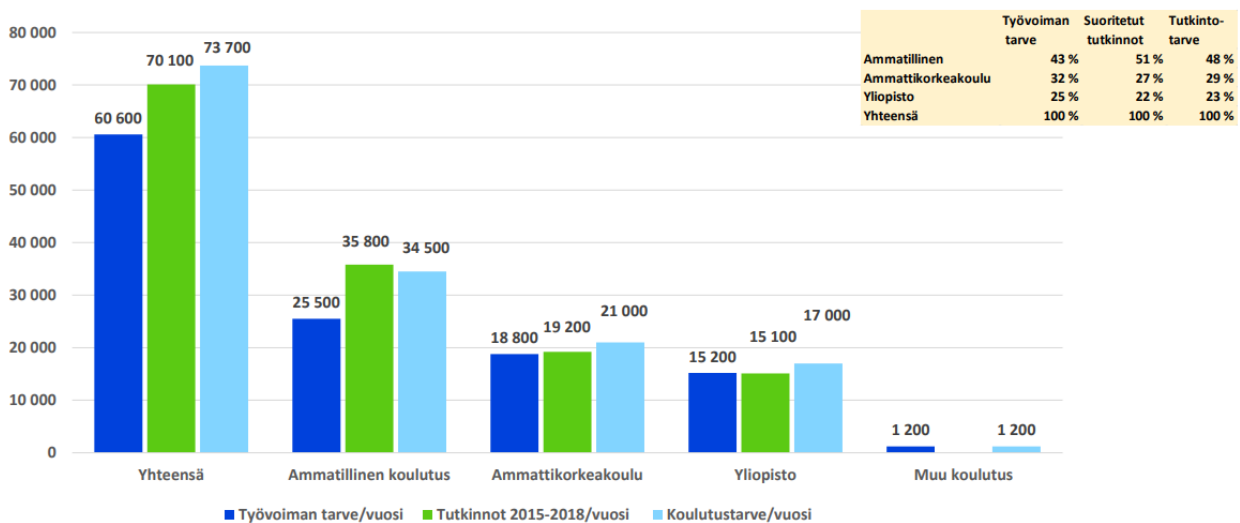
Koulutuksen painopiste siirtyy korkeakoulutukseen

Anita Lehikoinen sai esityksensä luvun 5 000 [opetusneuvos Ilpo Hanhijoen 4.4.2019 pitämästä esityksestä](#). Hanhijoki käy läpi Osaamisen ennakointifoorumin määrällisen ennakkoinnin tuloksia koulutustarpeiden näkökulmasta. Päälöydökset ovat:

1. Yli puolella uudesta työvoimasta tulee olla korkeakoulutus.
2. Työllisten tarve kasvaa enemmän kuin mihin suomalaisten nuorten ikäluokat riittävät.
3. Tekniikan ja palvelualojen työvoimatarve kasvaa voimakkaasti.
4. Kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden sekä humanististen ja kulttuurialojen työvoimatarve laskee.
5. Sekä ammattikorkeakoulusta (nuorten koulutus) että yliopistosta (ylemmät korkeakoulututkinnot) valmistuneita tulee olla 2 000 / vuosi nykyistä enemmän.

Viimeinen kohta (ks. Kuva 2) tuottaa Lehikoisen esille tuoman 5 000 opiskelijan aloittajatarpeen kasvun. Todennäköisesti ministeriö on laskenut luvun siten, että aloittaneista noin 80 % suorittaa tutkinnot. Ammattikorkeakoulututkinnoissa tarkastelussa ovat vain nuorten suorittamat, koska ne tuovat kokonaan uutta korkeakoulutettua työvoimaa talouteen. Aikuiskoulutus nähdään tässä katsannossa jatkuvana oppimisena. Vuonna 2018 nuoria valmistui ammattikorkeakouluista peräti 19 955. Luku on siis hieman yliopistopuolta lähempänä tavoitetta, jolloin aloituspaikkoja tullaan todennäköisesti kohdentamaan hieman enemmän yliopistoihin. Näiden lukujen valossa on selvää, että ministeriö tulee jakamaan tekniikan tutkintokiintiöitä reilusti lisää kaikille ammattikorkeakouluille, jotka pystyvät ne vetovoiman ja työllistymisen näkökulmista perustelemaan. Sotealan kohdalla tilanne on toinen: ennakointiaineiston mukaan siihen koulutetaan jo nyt liikaa (ks. Hanhijoen kalvo 13). Tämä on sama tulos, mikä oli esillä jo edellisen koulutustarpeen ennakkoinnin yhteydessä. On mahdollista, että sotealan tutkintokiintiö nouseekin odotettua vähemmän.

Tutkinnot 2015-2018/vuosi ja tutkintotarve 2017-2035 keskimäärin vuodessa koulutusasteittain

Yhteenveto: Indeksijäädytykset lopetetaan ja perusrahoitus todennäköisesti nousee

Tässä raportissa esitetyn perusteella on lähes varmaa, että korkeakoulujen indeksijäädytykset lopetetaan. Samalla korkeakouluille tulee lisää koulutusvastuuta, mikä tulee hyvin todennäköisesti kasvattamaan niiden perusrahoitusta. Yksikkökohtainen (€ / tutkinto) ei luultavasti kasva, mutta absoluuttinen todennäköisesti kasvaa. Nousun suuruus ja ajoitus ovat vielä hyvin epävarmoja. Mikäli ammattikorkeakouluille tulee 1500 tutkinnon (eli yli kuuden prosentin) kasvu amk-tutkintokiintiöön, kasvaa perusrahoitus todennäköisimmän ennusteen mukaan noin 1 - 2 prosentilla eli 10 - 15 miljoonalla eurolla. Mutta kasvu voi olla myös suurempi tai pienempi. Tämän korotuksen päälle tulevat vielä indeksikorotukset, jotka ovat yli 2,5 % sekä vuodelle 2020 että 2021. On siis odotettavissa selkeästi valoisampia aikoja ammattikorkeakoulujen taloudessa.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta osa todennäköisestä "kasvuvaatimuksesta" on pitkälti näennäistä: amk-tutkintoja syntyy jo nykyisellä toiminnan volyyymilla paljon kiintiöityjä enemmän. Yksi mielenkiintoinen seikka onkin, miten ministeriö ottaa tämän huomioon rahoituksessa ja kokonaiskiintiön koossa. On kuitenkin mahdollista, että perusrahoituksen kasvu on suurempaa kuin mitä ammattikorkeakoulujen toiminnan volyyminen faktinen kasvu uusien kiintiöiden myötä tulee olemaan.

Muutoksilla on todennäköisesti varsin merkittäviä vaikutuksia ammattikorkeakoulujen keskinäiseen asemaan. Näyttää entistä vahvemmin siltä, että hyvän tekniikan koulutuksen vetovoiman ammattikorkeakouluilla on mahdollisuuksia kasvattaa tutkintokiintiöitään olennaisesti. Samalla soten tutkintokiintiönsä reilusti ylittäneillä ei mahdollisesti ole aivan niin hyvää mahdollisuutta kasvattaa sitä kuin on oletettu. Jos ja kun tutkintokiintiöt nousevat reilusti, on tämä suhteellinen heikennys myös niille ammattikorkeakouluille, jotka eivät pääse nykyisiin kiintiöihinsä tai yltävät niihin juuri ja juuri.

Vahva korkeakoulutuksen aseman korostus kaikissa olennaisissa ministeriön hyödyntämissä taustaselvityksissä on koko ammattikorkeakoulukentälle positiivinen asia. Samalla se tuo ammattikorkeakouluille uusia odotuksia. Rinteen hallituksen aikana ammattikorkeakoulutuksen taloudelliset toimintaedellytykset ovat todennäköisesti paranemassa. Mutta tilalle on tulossa selkeä vaatimus ja odotus kouluttaa lisää osaajia. Tämä tarkoittaa ainakin:

1. Yhä suurempi osa ammattikouluista valmistuneista jatkaa ammattikorkeakouluun.
2. Ulkomailta tulevia opiskelijoita koulutetaan ja integroidaan työelämään entistä aktiivisemmin.
3. Tekniikan ala tulee saada houkuttelevaksi myös naisille.